

dos fonemes, com a les Illes; així ho escriuen el menorquí FebrCard i el mall. *DFgra* · «*rebeutar* intr.: esclatar, obrir-se, xapar-se; tr. cansar, enfadar, molestar, violentar; *r* (*ses pusses, ets acreeadors*): acribillar», en una història popular recollida per l'Arx. Lluís Salvador «sí se veien apurats se tirarien penyal avall dins una aufàbia se n'hi tira un i queda *rebeutat*» (p 247); per al valencià així ens ho certifica J. G. M.¹

Cert és el fet que no el recolliren els lexicògrafs fins al *DTO* («crepare; de *enuig* (dis)rumpor», 1647; *reventa* és err. tip per *revenda* en l'índex d'Aversó), però es deu tractar de negligència, pel caràcter baix i trivial del mot (Montoliu en publicar les dades del *DAG*, arribant a *reventar*, remet a *rebeutar*, però no hi ha res aquí perquè no s'amoina a tornar endarrere i posar el que devia haver recollit Ag). És un fet que els autors medievals¹ arcaics usaren *crebar*, *crebantar* i sobretot *esclatar*,² i és justament per l'ús llavors tan vivaç i familiar d'aqueixos sinònims que el menys fi i més afectiu *rebeutar* no els venia a la ploma.

La història no és gaire diferent, *mutatis mutandis* («temperatura estilètica» més satírica o picaresca en les respectives literatures), en les altres llengües hispàniques. El port *rebeutar*, antigament més aviat *arrebentat*, és freqüent des de princ S XVI, però a penes n'hi ha informació anterior (manca en els gloss medievals), tot i que aquí ens en consta l'existència gràcies a la poesia populista del seu S XIII: «creceu-lle tanto o ventre que por pouco *rebeutou*» a la devota pecadora (*Cantigas* d'Alf X, 244 32) i altres dos en una cantiga d'escarnho del gallec Eanes de Coton (c 1250, Rds Lapa, 52 4 i 15)³ Les accs actuals són les mateixes que en cast. i cat, més la de 'germinar, rebrotar' molt viva allà fins als nostres dies.

En castellà de fet no ens consta fins prop de 1400, en López de Ayala i des dels diccs dels anys 1490 i ss, car si bé es troben dos casos de «se quebranta e *reventan*», «*reventia* la sangre» en *Calula* de mj. segle XIII, els mss són del S XV i és versemblant que els copistes hi vagin afegir el mot com a glossa dels seus acompanyants *quebrar*, *quebrantarse*, quan aquests desaparegueren de la llengua viva en aqueix significat, però foren en va per trobar-lo les meves persistents recerques en glossaris i textos medievals (tan abundosos i accessibles en cast). Quant a la qüestió de *-b-* o *-v-*, en portuguès aquella ha estat invariable, sense excepció, i és llengua que ha distingit sempre els dos sons irremissiblement. En castellà, on començaren a confondre's primer i més completament que enlloc, però no gaire encara a l'Edat Mitjana, el mot també apareix escrit allà amb *-b-* (fora d'alguna variant manuscrita) encara a tot el S XVI i fins en el *Quixot* (12 casos), la iniciativa de la grafia amb *-v-* fou del fraudulent Covarrubias (1611) mogut per la seva falsa etimologia *viento*, i consagrada pel *DAut*

Fora dels límits peninsulars a penes es troba el mot A Gascunya registren *arrebentà* «faire gros ventre, gonfler» en el Lavedà (Palay), *arrebentà* 'morir de mala mort' a la Vall d'Aran, però ni tan sols en aquests dos

parlars de frontera té gaire vivacitat, car en el Bearn *rebeutà-s* «se mettre en révolte, en colère, se rebiffer» (Falay) no sembla pas ser genuí; el *TdF* porta *reventà* «rebuter», «avoir le dessus sur les autres»; però contra el seu costum, no dona cites de felibres, i tampoc no deu ser-hi autòcton, car manca en tots els nombrosos glossaris locals que hi he consultat, i menys encara podem fer cas d'aquesta *-v-* car Mistral només el localitza en el Llenguadoc (copiant «*reventà*: prendre beaucoup de peine» del Sauvages), en la majoria del qual es confonen la *v* i la *b*

Apareix en alguns parlars italians escadussers, lluny de Toscana: genov *reventà* «durar fatica a modo di facchino, stentarsi, affaticarsi» (Casaccia), però Parodi (*Rom* xxvii, 217) advertí que quasi només s'usava en la frase *u stenta e u reventa*, monferrino *arventée* «durare molta fatica», engad antiq *ravantura* «miseria, affanno, tribolazione» (Salvioni, *ZRPh* xxiii, 524), als quals un bon coneixedor dels dialectes el. com Rohlf, només sap afegir, en el Sud del país, Irpino *reventà* «stentare, penare» (*ARom* vii, 449). Aquest conjunt de dades oc i t, completament mancat de documentació antiga, fa netament l'efecte d'una sèrie de manlleus hispànics, que han tingut èxit gràcies al caràcter molt expressiu del mot i al gran ús que se'n fa en el parlar familiar de la gent hispana (ajudant-hi la forta migració de terços castellans fins a la Valtelina i de bastaiços del Sud a tots els ports mediterranis). Més evident és encara que són manlleus del cat. el logud. i campid *rebeutare*, *-ai*, «crepare» (*rebeutat de su traballu*), a *rebeutoni* «straccatamente», campid *rebeutu* «straccatamente».

Cap a l'origen només ens podrà guiar, doncs, la història interna del mot a la Península. Recordant, però, que *CREPARE* > *crebar* (cast. *quebrar*) es va conservar amb el seu sentit etimològic de 'rebeutar(-se)' com a mot ben viu, en totes tres llengües hispàniques, fins a finals de l'Edat Mitjana, i que en la nostra també fou llavors molt preminent *esclatar*, sospitem que *rebeutar* haurà tingut el caràcter de paraula substituïda, que originàriament tindria més aviat un altre sentit. D'aquest en queden abundants senyals sobretot en el portuguès clàssic

Extractant-ho del diccionari de Moraes: «aparecer, chegar de repente: *arrebentação* numa assomada, na boca da rua; podia *arrebentar* ali a armada do Viso Rei, R de Couto (c. l'a 1600): esperar onde o inimigo *arrebentava*», «os Portuguezes não haviam de estar encurralados na fortaleza, e que haviam de *arrebentar* em seu damno dos inimigos», «*arrebentação* os Mouros, o inimigo, os navios de guerra»; «sair, dar ['desembocar, surgir de terra']: a mina vinha *arrebentar* debaixo do baluarte», exemples també de Couto; però n'hi ha així mateix de Pinto Pereira i de Corte Real (tots dos c. 1575) i de Rodrigues Lobo [S. xvii]: «*arrebenta* o cavaleiro, que se lança a fugir», «que em esquifes pequenos *arrebenta*».

D'altra banda observem que també és antic i freqüent en el sentit de 'sortir o entrar amb embranzida': «*arrebentou* pela canhoneira um tiro» en Pinto Perei-